

Αθήνα, 22 Μαρτίου 2016

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΜμΕ (Ν.12, 1^ο/2016)

Θέμα: Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ- Φεβρουάριος 2016 - Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές επιχειρήσεις (0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)

Η ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ ΛΙΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑΚΡΗΜΝΙΖΕΙ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ

Καθώς η ελληνική οικονομία και το διεθνές περιβάλλον βρίσκονται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι νέων προκλήσεων και αβεβαιότητας, οι μικρές επιχειρήσεις καλούνται να εντατικοποιήσουν την προσπάθεια παραγωγικού μετασχηματισμού τους, προκειμένου να παραμείνουν αλώβητες στη δύσκολη οικονομική συγκυρία.

Το τρίγωνο της αβεβαιότητας συναπαρτίζεται από την απροσδιοριστία ως προς την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης, την επιδείνωση των προσφυγικών ροών, τη δυσκολία διαχείρισης αυτών και τέλος από το ενδεχόμενο πολιτικής ρευστότητας. Είναι σαφές ότι η διαδοχική επιβάρυνση που δέχεται η ελληνική οικονομία από τις καθυστερήσεις στη λήψη σημαντικών οικονομικών αποφάσεων γύρω από το ασφαλιστικό, το φορολογικό και τα κόκκινα δάνεια, καθώς και από την παρελκυστική πολιτική της διεθνούς κοινότητας στο ζήτημα του προσφυγικού διαμορφώνει ένα νέο κλίμα αβεβαιότητας και προσθέτει βαρύ φορτίο στο ήδη ζοφερό περιβάλλον μειωμένης ρευστότητας και υψηλής ανεργίας, μέσα στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν και να παράγουν πλούτο οι μικρές επιχειρήσεις. Οι μικρές επιχειρήσεις, που κατάφεραν να υπερβούν το σκόπελο των κεφαλαιακών περιορισμών- αν και όχι χωρίς σημαντικές απώλειες, επιτελώντας τον ρόλο τους ως κύριου παράγοντα διατήρησης της τοπικής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, είναι αμφίβολο εάν θα μπορέσουν να απορροφήσουν τους νέους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς κραδασμούς. Η συνύπαρξη οικονομικών κινδύνων με τις κοινωνικοπολιτικές απειλές ενισχύει το κλίμα αβεβαιότητας.

Οι μακροοικονομικές επιδόσεις παραμένουν ασθενικές. Η επενδυτική δραστηριότητα παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, οι προοπτικές απασχόλησης είναι περιορισμένες, ενώ τα υπέρογκα φορολογικά βάρη καθιστούν μη ανταγωνιστικές τις ελληνικές επιχειρήσεις. Ο οικονομικός δυϊσμός που είχαμε διαβλέψει στην προηγούμενη έρευνα συνεχίζεται με την μεταπήδηση επιχειρήσεων, ή μελών επιχειρήσεων στον άτυπο τομέα της οικονομίας, ενώ πολλές μεσαίες επιχειρήσεις ανιχνεύουν τη δυνατότητα μεταφοράς έδρας σε άλλη χώρα, ακολουθώντας ένα δρόμο επιχειρηματικής προσφυγιάς.

Το ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ εκτιμά ότι η επιμονή στην εφαρμογή του εμπροσθοβαρούς προγράμματος λιτότητας χωρίς ίχνος αναπτυξιακού αποτυπώματος θα σημάνει εκ νέου υποχώρηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μέσα στο επόμενο τρίμηνο, θα πρέπει να δρομολογηθούν εξελίξεις και να ληφθούν σημαντικές πρωτοβουλίες που θα δώσουν το έναυσμα για ένα ενάρετο κύκλο ανάπτυξης, που θα συνδυάζεται με θεσμική σταθερότητα, εθνική ενότητα και κοινωνική συνοχή.

Σήμερα, με αφορμή την εκπόνηση του νέου αναπτυξιακού Νόμου που αναμένεται να δημοσιευτεί το επόμενο διάστημα, καθίσταται επιτακτική η διαμόρφωση ενός συγκροτημένου σχεδίου παραγωγικής ανασυγκρότησης, με κινητοποίηση όλων των διαθέσιμων δυνάμεων της ελληνικής οικονομίας και ταυτόχρονη αξιοποίηση εθνικών πόρων, ιδιωτικών και δημόσιων, καθώς και ταχεία απορρόφηση των

κοινοτικών κονδυλίων σε κλάδους εθνικού ενδιαφέροντος με πολλαπλασιαστικό όφελος. Η προώθηση ενός σύγχρονου θεσμικού και οργανωσιακού πλαισίου για τη χρηματοδότηση, και την παροχή επενδυτικών κινήτρων αποτελεί προτεραιότητα για τον επιχειρηματικό κόσμο της χώρας. Ταυτόχρονα, οι μικρές επιχειρήσεις καλούνται να αξιοποιήσουν όλα τα διαθέσιμα υφιστάμενα εργαλεία και να εφεύρουν τρόπους ώστε να βελτιώσουν τις οικονομίες κλίμακας, μέσα από συνεργατικά σχήματα, καθετοποιήσεις, συνεταιρισμούς, μαζική προώθηση τοπικών προϊόντων.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που έγινε σε συνεργασία με την εταιρεία MARC ΑΕ σε πανελλαδικό δείγμα 1007 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 03 έως 09 Φεβρουαρίου 2016 έχουν ως εξής:

A. ΓΕΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- 1) Η αποτίμηση του β' εξαμήνου 2015 επιβεβαιώνει τις ανησυχίες της επιχειρηματικής κοινότητας για την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας που ακολούθησε την κρίση διαπραγμάτευσης του περασμένου Ιουλίου, την εφαρμογή κεφαλαιακών περιορισμών και την αρχή υλοποίησης του 3ου εμπροσθοβαρούς μνημονιακού προγράμματος. 3 στις 4 επιχειρήσεις δηλώνουν επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης (μόνο το 4,8% δηλώνει βελτίωση), ένδειξη ότι οι μικρές επιχειρήσεις υπέστησαν δυσανάλογες ζημίες μέσα στο εξάμηνο. Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι σημειώνουν τις μεγαλύτερες απώλειες.**
- 2) Ο μέσος όρος μείωσης του κύκλου εργασιών κυμάνθηκε στο 20,6%, σημειώνοντας χαμηλότερη μείωση από την αναμενόμενη, με ενδεχόμενη αιτία την αναδιάρθρωση του καταναλωτικού προγραμματισμού των νοικοκυριών και την παροδική αύξηση της κατανάλωσης κατά το γ' τρίμηνο του 2015. Σωρευτικά στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις η συνολική μείωση από την έναρξη της κρίσης και μετά το 2010 αγγίζει μεσοσταθμικά το 75%. Ως προς την κερδοφορία, το 21,1% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι ο ισολογισμός κατέγραψε κέρδη στη χρήση του 2015, έναντι του 43,1% που κατέγραψε ζημίες.**
- 3) Το πρόβλημα της ρευστότητας και της χρηματοδότησης παραμένει σημαντικός ανασχετικός παράγοντας για την επιχειρηματική δραστηριότητα, ο οποίος επιτείνεται από την πιστωτική ασφυξία και την αδυναμία αναδιάρθρωσης των κόκκινων δανείων. 3 στις 4 επιχειρήσεις δήλωσαν επιδείνωση του δείκτη ρευστότητας.**
- 4) Ο δείκτης αποεπένδυσης παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Σύμφωνα με στοιχεία της ΤτΕ, το ποσοστό απαξίωσης του εργοστασιακού δυναμικού παραμένει στο 35%. Μάλιστα, για το επόμενο εξάμηνο αναμένεται νέα συρρίκνωση των επενδύσεων για 1 στις 3 επιχειρήσεις, ενώ μόλις το 3,4% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι θα προβεί σε νέες επενδύσεις. Η κατάσταση αυτή τροφοδοτεί ένα νέο σπιράλ ύφεσης- αποεπένδυσης- υποαπασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών.**
- 5) Στους υπόλοιπους δείκτες, σχεδόν 2 στις 3 επιχειρήσεις διαπιστώνουν και σε αυτό το εξάμηνο μείωση της ζήτησης (63,4%) και των παραγγελιών (69,7%).**
- 6) Οι προσδοκίες σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο είναι αρνητικές, καθώς το 61,2% των επιχειρήσεων αναμένει επιδείνωση, και μόλις το 9,4% βελτίωση. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι αρνητικές προσδοκίες συναρτώνται με τη βεβαιότητα λήψης νέων συσταλτικών μέτρων που θα μειώσουν εισοδήματα και κέρδη. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η συρρίκνωση του αριθμού των επιχειρήσεων διαμορφώνει όρους καλύτερης τοποθέτησης στην αγορά για ορισμένες επιχειρήσεις συγκεκριμένου μεγέθους και κλαδικής διάρθρωσης. Αυτές**

κατά τεκμήριο είναι νεότερες (17,2% αυτών προσδοκούν βελτίωση) και μεγαλύτερες (13,7% αυτών προσδοκούν βελτίωση).

- 7) Το ισοζύγιο θετικών- αρνητικών προσδοκιών παραμένει σταθερά αρνητικό σε όλους τους επί μέρους δείκτες οικονομικών προσδοκιών (-50,0 για τζίρο, ζήτηση, παραγγελίες, ρευστότητα), με την υψηλότερη χαμηλή τιμή να σημειώνει η προσδοκία για το δείκτη ρευστότητας (-54,6).
- 8) Οι αποπληθωριστικές τάσεις αναμένεται να ενισχυθούν μέσα στο 2016. Το 26,1% των επιχειρήσεων αναμένει περαιτέρω μείωση του επιπέδου τιμών για τα αγαθά/ υπηρεσίες που προσφέρουν, το 61,6% των επιχειρήσεων προβλέπει σταθεροποίηση, ενώ μόλις το 4,3% προβλέπει αυξήσεις τιμών. Οι εκτιμήσεις των εθνικών και διεθνών οργανισμών για ανάσχεση των αποπληθωριστικών τάσεων μέσα στο 2016 φαίνεται να μην επαληθεύονται, με βάση τόσο τις εγχώριες τάσεις, όσο και τις τιμές των παγκόσμια εμπορεύσιμων αγαθών (πετρέλαιο, τρόφιμα). Η χαμηλή ζήτηση επιδεινώνει τις αποπληθωριστικές τάσεις.

B. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- 1) Ο ορίζοντας υπέρβασης της κρίσης παραμένει αρκετά μακρινός για τις επιχειρήσεις. Το ποσοστό των μικρών επιχειρήσεων, που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας, σε βαθμό που θα κινδυνεύσουν να κλείσουν, αυξήθηκε στα επίπεδα των προηγούμενων ετών, αντανakλώντας το πραγματικό πρόβλημα επιβίωσης που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες και οι επιχειρήσεις. Το 52,2% των επιχειρήσεων θεωρεί ως πολύ πιθανό τον κίνδυνο λουκέτου (έναντι 46,3% στην αντίστοιχη έρευνα Ιουλίου 2015).
- 2) Άμεσο κίνδυνο διακοπής λειτουργίας το επόμενο εξάμηνο αντιμετωπίζει το 18,1% των μικρών επιχειρήσεων. Εκτιμάται ότι η μείωση επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο θα είναι 21,000 και θα αφορά κυρίως τις πολύ μικρές επιχειρήσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 31,4% των αυτοαπασχολούμενων δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να διακόψει ή να αναστείλει την επιχειρηματική δραστηριότητα. Το φαινόμενο αυτό προοιωνίζεται την αύξηση της συγκέντρωσης μεριδίων αγοράς σε λιγότερους και μεγαλύτερους οικονομικούς παίκτες.
- 3) Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το σενάριο βάσης του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ τα πιθανά λουκέτα επιχειρήσεων, που βρίσκονται στο «κόκκινο» συνεπάγονται κίνδυνο απώλειας 40-45,000 θέσεων συνολικής απασχόλησης (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί).

Γ. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ- ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- 1) Παρά την αρχόμενη δειλή εμφάνιση ενδείξεων μείωσης της ανεργίας μέσα στο 2015, τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι μικρές επιχειρήσεις σημείωσαν σημαντικές απώλειες απασχόλησης- αν και μικρότερες του αναμενόμενου- το τελευταίο εξάμηνο. Μείωση προσωπικού κατά το τελευταίο εξάμηνο ανέφερε το 10,3% των επιχειρήσεων ενώ αύξηση ανέφερε μόλις το 3,7%.
- 2) Σε απόλυτα μεγέθη η απώλεια θέσεων συνολικής απασχόλησης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις κατά το β' εξάμηνο του 2015 ανέρχεται στις 45,000 (εκ

των οποίων οι 31,000 ήταν μισθωτής απασχόλησης), στοιχείο που εν μέρει επιβεβαιώνεται από τις ροές μισθωτής απασχόλησης που δημοσιεύει η Εργάνη, καθώς προκύπτει ότι το εξάμηνο Ιουλίου 2015- Ιανουαρίου 2016 σημειώθηκε αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων- απολύσεων μεγαλύτερο του αντίστοιχου διαστήματος 2014 (121,000 έναντι 77,000). Τις μεγαλύτερες απώλειες σημείωσαν οι επιχειρήσεις μικρομεσαίας κεφαλαιοποίησης (με τζίρο 100-300 χιλιάδες και επιχειρήσεις με 2-3 άτομα προσωπικό. Τούτο σημαίνει ότι διαμορφώνεται ένα οικονομικό πλαίσιο 2 ταχυτήτων, με σταδιακή εξαφάνιση των επιχειρήσεων με λίγα άτομα προσωπικό (2-5) και υψηλότερη κατανομή σε επιχειρήσεις- αυτοαπασχολούμενων μέχρι και 1 άτομο και σε επιχειρήσεις με περισσότερο προσωπικό.

- 3) Οι μελλοντικές ροές απασχόλησης δεν αναμένεται να ενισχυθούν, καθώς η προβολή στην αναλογία προσλήψεων-απολύσεων για το επόμενο εξάμηνο είναι 2:5. Ο κλάδος του εμπορίου σημειώνει τη χειρότερη επίδοση με αναλογία 1:5.
- 4) Από τα ευρήματα και τις επεξεργασμένες προβολές του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ προκύπτει ότι οι προοπτικές μείωσης της ανεργίας είναι περιορισμένες. Εάν επαληθευτούν οι εκτιμήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ τότε υπάρχει κίνδυνος απώλειας 14,000-18,000 επιπλέον θέσεων μισθωτής απασχόλησης στο επόμενο εξάμηνο. Συνολικά, αναμένεται να απολεσθούν 52,000-55,000 θέσεις απασχόλησης, αν συμπεριλάβουμε τις απώλειες από τον αριθμό όσων αναστείλουν την επιχειρηματική δραστηριότητα (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι).
- 5) Η επέκταση των καθεστώτων ευέλικτης απασχόλησης εξηγεί τη μερική απορρόφηση της υφεσιακής επίδρασης που είχε το β' εξάμηνο στην οικονομία και τις επιχειρήσεις. Το 45,2% (έναντι 39% στην έρευνα του Ιουλίου 2015) δηλώνει ότι έχει μειώσει χρόνο εργασίας για κάποιους υπαλλήλους μέσα στο εξάμηνο.
- 6) Καταγράφεται επαναληπτικά η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην έγκαιρη καταβολή των μισθών. 1 στις 2 επιχειρήσεις παρουσιάζει αυτό το πρόβλημα χωρίς κάποια τάση εκτόνωσης και 1 στις 3 επιχειρήσεις δήλωσαν ότι έχουν μειώσει τις αποδοχές των υπαλλήλων στο προηγούμενο εξάμηνο. Επιπρόσθετα, 1 στις 3 επιχειρήσεις δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να μειώσει μισθούς ή ώρες εργασίας στο επόμενο εξάμηνο. Δεδομένης της έλλειψης προοπτικής για αύξηση της ζήτησης και των επενδύσεων, η πρακτική αυτή θα παραμένει μια ύστατη πράξη επιβίωσης για τις μικρές επιχειρήσεις.

Δ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ- ΟΦΕΙΛΕΣ

- 1) Το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές αφορά τις υποχρεώσεις προς ασφαλιστικά ταμεία (28,1%). Αν υπολογίσουμε το συνολικό αριθμό των φυσικών προσώπων οφειλετών (που ενδέχεται να βρίσκονται στην ίδια εταιρεία ΟΕ,ΕΕ), τότε 4 στους 10 «μικρούς επιχειρηματίες» του ΟΑΕΕ έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές στο ασφαλιστικό τους ταμείο.
- 2) Υψηλές παραμένουν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές προς ΔΕΚΟ, καθώς πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις δεν αποπληρώνει εγκαίρως. Σήμερα, πάνω από επιχειρήσεις έχουν χρέη προς τις εταιρείες παροχής ηλ. ρεύματος.
- 3) Ενισχύεται οριακά το ποσοστό των οφειλών επιχειρήσεων προς ιδιώτες (24,3% προς προμηθευτές και 23,3% προς μισθωτές), ένδειξη μετάθεσης του συνολικού

όγκου του ιδιωτικού χρέους, που εκτιμάται σε πάνω από 200 δις, στο σύνολο της οικονομίας (νοικοκυριά και επιχειρήσεις).

- 4) Ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τις τράπεζες έχει το 14,5% των μικρών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της ΤτΕ, τα ληξιπρόθεσμα χρέη των επιχειρήσεων ανέρχονταν τον Σεπτέμβριο του 2015 στα 110 δις, εκ των οποίων οι μικρές επιχειρήσεις έχουν ανοίγματα 20 δις. Τούτο σημαίνει ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ρύθμισης των δανείων αυτών με ένα συστηματικό και αποτελεσματικό τρόπο, χωρίς σημαντικές απώλειες και χωρίς αναγκαιότητα εγγραφών νέων προβλέψεων για το τραπεζικό σύστημα.
- 5) Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι επιχειρήσεις είναι η συσσώρευση φορολογικών υποχρεώσεων και το απόθεμα χρεών που δημιουργήθηκε, σε συνδυασμό με τα τρέχοντα υψηλά φορολογικά βάρη. Παρά τις ευεργετικές ρυθμίσεις των 100 δόσεων για φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές που μείωσαν εντός του 2015 το ποσοστό των επιχειρήσεων που έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές παραμένει η εκπεφρασμένη αδυναμία τους να εκπληρώσουν τις υψηλές φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις στο επόμενο εξάμηνο. 4 στις 10 επιχειρήσεις αναμένεται να μην είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις για το 2016.
- 6) Αντίστροφα, η χαμηλή συμμετοχή στις δημόσιες συμβάσεις και το φαινόμενο των καθυστερημένων πληρωμών εκ μέρους του δημοσίου είναι ένα σημαντικό πρόβλημα που πλήττει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το 50,3% των μικρών επιχειρήσεων που έχουν αναλάβει δημόσιο έργο έχει «λαμβάνειν» από δομές του δημοσίου (τοπικές- περιφερειακές αρχές, νοσοκομεία, σχολεία, στρατός, βρεφονηπιακοί σταθμοί κα).

Ε. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ- ΕΜΠΟΡΙΟ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

- 1) Για ακόμη μια χρονιά τα οικονομικά αποτελέσματα από τις χειμερινές εκπτώσεις ήταν απογοητευτικά, καθώς μόνο το 5% των εμπορικών επιχειρήσεων δήλωσε αύξηση της κίνησης (61,3% δήλωσε μείωση). Σε αυτή τη συνθήκη συνετέλεσε και η περιορισμένη πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων σε ψηφιακές- ηλεκτρονικές συναλλαγές, που δημιούργησε όρους συγκέντρωσης σε ορισμένους κλάδους και μεγέθη επιχειρήσεων.
- 2) Συνολικά, στις αρχές του 2016, το 61,2% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι διαθέτει e-banking, ενώ τερματικό POS διαθέτει το 39,9% των επιχειρήσεων. Τα ποσοστά αν και αυξημένα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2015 (48,5% και 28,1% αντίστοιχα), υποδηλώνουν τον χαμηλό βαθμό διείσδυσης της ψηφιακής τεχνολογίας στις μικρές επιχειρήσεις, την έλλειψη πλαισίου κινήτρων εκ μέρους της πολιτείας/ φορολογικών αρχών και τα αυξημένα κόστη τραπεζικών προμηθειών, που εκτείνονται από την αγορά, τη συντήρηση και τη χρησιμοποίηση των τερματικών συσκευών.
- 3) Είναι ενδεικτικό ότι πάνω από το 37% των επιχειρήσεων επιβαρύνονται με προμήθεια 1,5% και άνω επί του τζίρου, γεγονός που θα ισοδυναμούσε με πολλαπλάσια αύξηση του ΦΠΑ, καθώς αυξάνει το κόστος ανά επιχείρηση αλλά διατηρεί και το ύψος του καταβαλλόμενου φόρου στα αρχικά επίπεδα.

ΣΤ. ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ- ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ/ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΧΩΡΑΣ

- 1) Μικρή υποχώρηση σημειώνεται ως προς την αναλογία εκείνων των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι οι προοπτικές ανάπτυξης είναι ευνοϊκότερες μέσα στη ζώνη του ευρώ (50,4%), έναντι εκείνων που θεωρούν ότι είναι ευνοϊκότερες με εθνικό νόμισμα (23,9%).**
- 2) Το παραπάνω εύρημα συναρτάται με τον ορίζοντα ανάκαμψης της οικονομίας. Η αίσθηση που έχει η απόλυτη πλειοψηφία των επιχειρήσεων (άνω του 50%) είναι ότι για να επιστρέψουμε σε τροχιά ανάπτυξης θα απαιτηθούν τουλάχιστον ακόμη πέντε χρόνια (μετά το 2020).**
- 3) Στο πολιτικό κλίμα, οι επιχειρήσεις φαίνεται να απορρίπτουν το ενδεχόμενο νέων εκλογών, και προτιμούν την εξάντληση της τετραετίας, είτε από την παρούσα κυβέρνηση (15,2%), είτε από ένα κυβερνητικό σχήμα ευρύτερης συνεργασίας (44,5%).**

** Η έρευνα που παρουσιάζεται είναι η **πρώτη** για το 2016 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε συνεργασία με την εταιρία MARC AE σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Έγινε σε πανελλαδικό δείγμα **1007** πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 3 έως 9 Φεβρουαρίου 2016 και έχει ως βασικό στόχο την **αποτύπωση του οικονομικού κλίματος** στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της **μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα**. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 – Ιούλιος 2015). **Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα**. Τα πρωτογενή δεδομένα οικονομικού και επιχειρηματικών προσδοκιών χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων για την κατασκευή των δεικτών ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος και είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων χωρών της ΕΕ.*

*Όπως και στις προηγούμενες έρευνες, έτσι και τώρα, υπάρχει μια σαφής καταγραφή των τάσεων του οικονομικού κλίματος καθώς και η **παρακολούθηση** των βασικών δεικτών λειτουργίας των μικρών επιχειρήσεων κατά το 2^ο εξάμηνο του 2015, ενώ παράλληλα επιχειρείται οικονομική **πρόβλεψη** για το 1^ο εξάμηνο του 2016.*

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

• ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ 2^{ου} ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015

Η αποτίμηση του β' εξαμήνου 2015 επιβεβαιώνει τις ανησυχίες της επιχειρηματικής κοινότητας για την επιβράδυνση της οικονομίας μετά την κρίση διαπραγμάτευσης, την εφαρμογή κεφαλαιακών περιορισμών και την αρχή υλοποίησης του 3ου εμπροσθοβαρούς μνημονιακού προγράμματος. Το 75% των ερωτώμενων (3 στις 4 επιχειρήσεις) δηλώνει επιδείνωση της γενικής οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, και μόνο το 4,8% παρουσιάζει βελτίωση), γεγονός που μας επαναφέρει χρονικά στα μεγέθη που αποτυπώθηκαν το 2013. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ευρήματα των προηγούμενων ερευνών 2015 ενέχουν ένα μεγάλο βαθμό «μεροληψίας της συγκυρίας», καθώς οι έρευνες διεξήχθησαν στα δύο χρονικά ακρότατα αισιοδοξίας (προσδοκίες από τη νέα κυβέρνηση του 2015 τον Ιανουάριο) και απαισιοδοξίας (διάψευση προσδοκιών και επιβολή capital controls, Ιούλιος 2015) των φορέων της αγοράς.

Σε χειρότερη κατάσταση, με μεγάλη απόκλιση βρίσκονται οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι (οι αρνητικές αποτιμήσεις ανέρχονται στο 86% για τις επιχειρήσεις με 0 έως 3 άτομα προσωπικό). Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος καταγράφεται και στα επί μέρους πραγματικά μεγέθη των επιχειρήσεων.

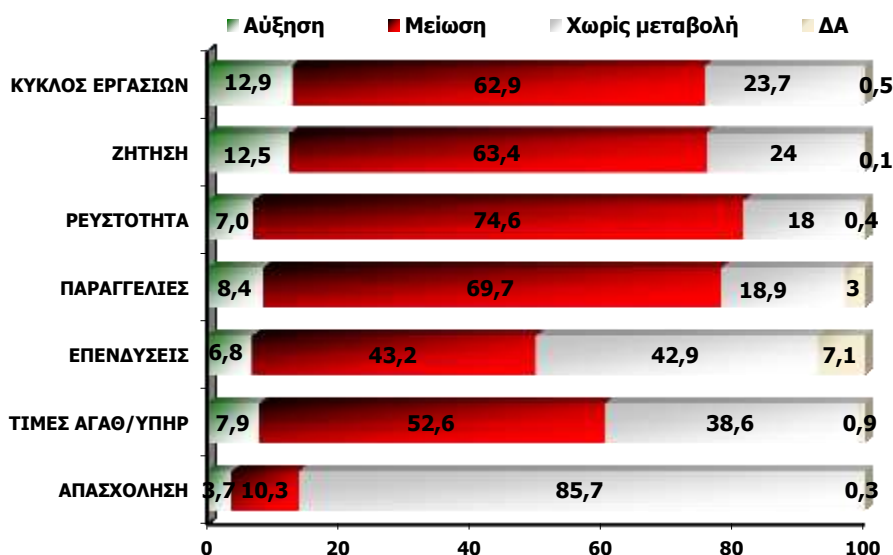
Συγκεκριμένα **επιδείνωση** σημειώνεται:

- στον κύκλο εργασιών για το **62,9%** των επιχειρήσεων
- στη ζήτηση για το **63,4%**
- στη ρευστότητα το **74,6%**
- στις παραγγελίες το **69,7%**
- στις επενδύσεις: αύξηση καταγράφει το **6,8%**, μείωση το **43,2%** και στασιμότητα το **42,9%**.

Αναφορικά με το επίπεδο τιμών αγαθών/ υπηρεσιών της επιχείρησης, το **7,9%** δηλώνει αύξηση, το **52,6%** μείωση, και το **42,9%** καμιά μεταβολή. Ως προς την κερδοφορία, το **21,1%** των επιχειρήσεων δηλώνει ότι ο ισολογισμός κατέγραψε κέρδη στη χρήση του 2015, έναντι του **43,1%** που κατέγραψε ζημίες.

Ο μέσος όρος μείωσης του κύκλου εργασιών κυμάνθηκε στο **20,6%**, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μεταφερόμενη επίδραση από την εφαρμογή των κεφαλαιακών περιορισμών (capital controls) και στη στην ύφεση της επιχειρηματικής δραστηριότητας που ακολούθησε. Τη μεγαλύτερη μείωση φαίνεται ότι καταγράφουν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι, ένδειξη συγκέντρωσης μεριδίων αγοράς σε λιγότερους παίκτες. Σωρευτικά στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις η συνολική μείωση από την έναρξη της κρίσης και μετά το 2010 αγγίζει μεσοσταθμικά το **75%**. Η μελέτη του IME ΓΣΕΒΕΕ επιβεβαιώνει τα στοιχεία της πρόσφατης μελέτης της ΕΤΕ που υπολογίζει τις απώλειες τζίρου για τις **μικρές επιχειρήσεις σε διπλάσια ποσοστά σε σχέση με τις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις για το γ' τρίμηνο 2015**. Η συνθήκη αυτή φαίνεται ότι αποδίδεται στο διαφορετικό βαθμό επίδρασης που είχε η εφαρμογή των κεφαλαιακών περιορισμών, στην τάση συγκέντρωσης της αγοράς, συνθήκες που ευνοούν επιχειρήσεις με μεγαλύτερο κύκλο εργασιών και περισσότερο προσωπικό.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1- ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

• **ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 1ο ΕΞΑΜΗΝΟ 2016**

Οι προσδοκίες σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο είναι αρνητικές, καθώς το 61,2% των επιχειρήσεων αναμένει επιδείνωση, και μόλις το 9,4% βελτίωση. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι αρνητικές προσδοκίες συναρτώνται με τη βεβαιότητα λήψης νέων συσταλτικών μέτρων που θα μειώσουν εισοδήματα και κέρδη. **Η διαρκής προσδοκία λιτότητας κατακρημνίζει το οικονομικό κλίμα.** Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η συρρίκνωση του αριθμού των επιχειρήσεων διαμορφώνει όρους καλύτερης τοποθέτησης στην αγορά για ορισμένες επιχειρήσεις σε συγκεκριμένου μεγέθους και κλαδικής διάρθρωσης. Αυτές κατά τεκμήριο είναι νεότερες (17,2% αυτών προσδοκούν βελτίωση) και μεγαλύτερες (13,7% αυτών προσδοκούν βελτίωση).

Σε όλους τους δείκτες οικονομικών προσδοκιών καταγράφονται αρνητικές επιδόσεις και απαισιοδοξία για ποσοστό άνω του 55% του συνόλου των επιχειρήσεων. Σημειώνεται ότι ο βαθμός απαισιοδοξίας είναι μεγαλύτερος στις πολύ μικρές επιχειρήσεις του δείγματος. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι ακραίες τάσεις αισιοδοξίας και απαισιοδοξίας του 2015 διορθώθηκαν ασφαλώς στην παρούσα συγκυρία, αλλά με πιθανή την επαναφορά ενός νέου κύματος αβεβαιότητας, εφόσον οι οικονομικές εξελίξεις λάβουν πάλι αρνητική τροχιά.

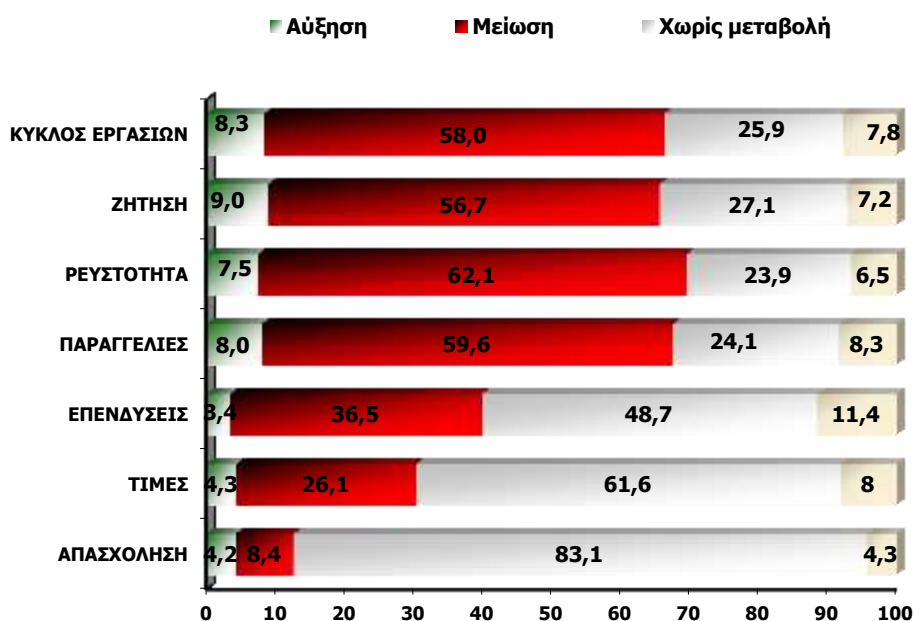
Συγκεκριμένα, στους ειδικότερους δείκτες, το ισοζύγιο θετικών- αρνητικών προσδοκιών που προβλέπεται για το επόμενο εξάμηνο εμφανίζεται σοβαρά επιδεινούμενο:

- στον κύκλο εργασιών, ο δείκτης είναι στο -58,0 από -62,6 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στη ζήτηση, -56,7 από -59,5 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στη ρευστότητα, -62,1 από -65,2 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στις παραγγελίες, -59,6 από -63,4 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στις επενδύσεις: αύξηση προβλέπει το 3,4% (από 2,6%), μείωση το 36,5% και σταθεροποίηση το 48,7%

Η τάση αποεπένδυσης και η μειωμένη ρευστότητα τροφοδοτεί ένα νέο σπирάλ ύφεσης- αποεπένδυσης- υποαπασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών. Σύμφωνα με στοιχεία της ΤτΕ (Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, Δεκέμβριος 2015), ο βαθμός χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού βρίσκεται στο 65%, γεγονός που σημαίνει αδρανείς παραγωγικοί πόροι αφορούν το 1/3 του σχηματισμένου παγίου κεφαλαίου.

Η πρόβλεψη για το επίπεδο των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών παραμένει αρνητική για το 26,1% των επιχειρήσεων, ενώ 6 στις 10 δεν αναμένουν καμιά μεταβολή. Οι προβλέψεις των εθνικών και διεθνών οργανισμών για ανάσχεση των αποπληθωριστικών τάσεων μέσα στο 2016 φαίνεται να μην επαληθεύονται.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2- ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΕΠΟΜΕΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

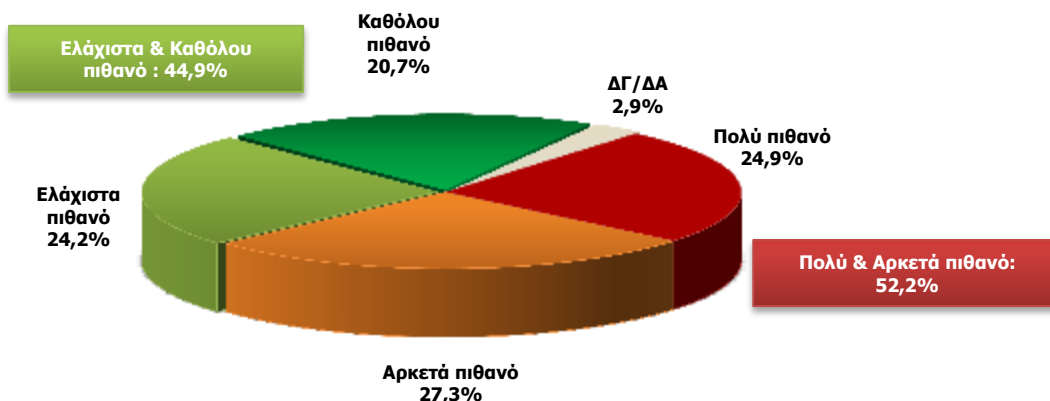

• ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- Ο ορίζοντας υπέρβασης της κρίσης παραμένει αρκετά μακρινός για τις επιχειρήσεις. Το ποσοστό των μικρών επιχειρήσεων, που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας, σε βαθμό που θα κινδυνεύσουν να κλείσουν, αυξήθηκε στα επίπεδα των προηγούμενων ετών (2012), αντανακλώντας το πραγματικό πρόβλημα επιβίωσης που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις. Το 52,2% των επιχειρήσεων θεωρεί ως πολύ πιθανό τον κίνδυνο λουκέτου (έναντι 46,3% στην αντίστοιχη έρευνα Ιουλίου 2015). Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις παρουσιάζουν υπερδιπλάσιο κίνδυνο διακοπής της λειτουργίας τους (64,6%) σε σχέση με τις μεγαλύτερες (25%).
- Άμεσο κίνδυνο διακοπής λειτουργίας το επόμενο εξάμηνο αναφέρει το 18,1% των μικρών επιχειρήσεων. Εκτιμάται ότι η μείωση επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο θα ανέλθει στις **21,000** και θα αφορά κυρίως τις πολύ μικρές επιχειρήσεις (η εκτίμηση του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ είναι ότι ανάλογα με την πορεία της οικονομίας και το νέο μίγμα μέτρων που θα συμφωνηθεί, θα σημειωθεί διακοπή λειτουργίας για **20-25 χιλιάδες επιχειρήσεις**). Αξίζει να σημειωθεί ότι το 31,4% των αυτοαπασχολούμενων δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να διακόψει ή να αναστείλει την επιχειρηματική δραστηριότητα. Μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας αναμένεται να μεταφερθεί στον άτυπο τομέα της οικονομίας, και αρκετές επιχειρήσεις θα λάβουν το δρόμο της επιχειρηματικής προσφυγιάς. Το φαινόμενο αυτό προοιωνίζεται την αύξηση της συγκέντρωσης μεριδίων αγοράς σε λιγότερους και μεγαλύτερους οικονομικούς παίκτες.

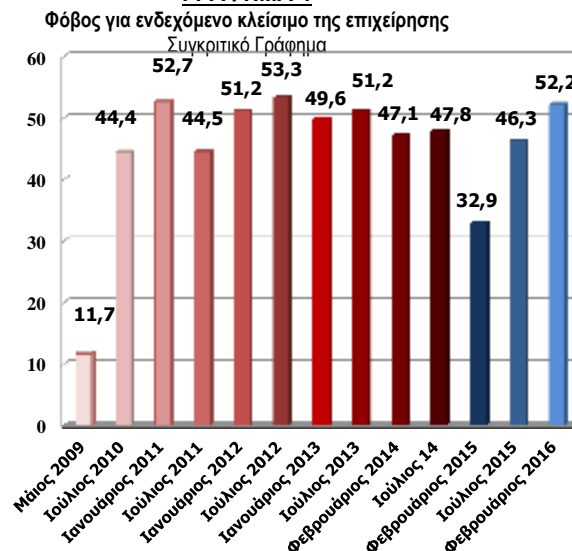
ΓΡΑΦΗΜΑ 3

- Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επιχείρησή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει;

- Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το σενάριο βάσης του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ τα πιθανά λουκέτα επιχειρήσεων, που βρίσκονται στο «κόκκινο» συνεπάγονται **υψηλό** κίνδυνο απώλειας 40,000-45,000 θέσεων συνολικής απασχόλησης (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4

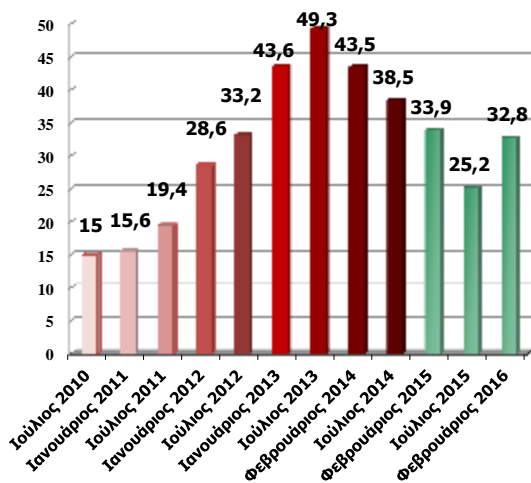

• **ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΜΙΣΘΟΙ**

- Παρά την αρχόμενη δειλή εμφάνιση ενδείξεων μείωσης της ανεργίας μέσα στο 2015, τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι μικρές επιχειρήσεις σημείωσαν σημαντικές απώλειες απασχόλησης- αν και μικρότερες του αναμενόμενου από τα controls- το τελευταίο εξάμηνο. Μείωση προσωπικού κατά το τελευταίο εξάμηνο ανέφερε το 10,3% των επιχειρήσεων ενώ αύξηση ανέφερε μόλις το 3,7%.
- Σε απόλυτα μεγέθη η απώλεια θέσεων καταγεγραμμένης συνολικής απασχόλησης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις κατά το β' εξάμηνο του 2015 ανέρχεται στις 45,000 (εκ των οποίων οι 31,000 ήταν μισθωτής απασχόλησης), στοιχείο που εν μέρει επιβεβαιώνεται από τις ροές μισθωτής απασχόλησης που δημοσιεύει η Εργάνη, καθώς προκύπτει ότι το εξάμηνο Ιουλίου 2015- Ιανουαρίου 2016 σημειώθηκε αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων- απολύσεων κατά 121 χιλιάδες (το ίδιο διάστημα του 2014 η ροή ήταν -77,000). Καθώς από τα μηνιαία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, προκύπτει για την αντίστοιχη περίοδο μείωση των απασχολούμενων κατά 44,000 στο σύνολο της οικονομίας, είναι βάσιμο να θεωρούμε ότι μεγάλο μέρος της απώλειας σχετίζεται με τους κεφαλαιακούς ελέγχους και την αλλαγή τοποθέτησης της επιχείρησης στην αγορά (άτυπος τομέας, μεταφορά έδρας). Τις μεγαλύτερες απώλειες σημείωσαν οι επιχειρήσεις «μικρομεσαίες κεφαλαιοποίησης» (με τζίρο 100-300 χιλιάδες και επιχειρήσεις με 2-3 άτομα προσωπικό. Τούτο σημαίνει ότι διαμορφώνεται ένα οικονομικό πλαίσιο 2 ταχυτήτων, με σταδιακή εξαφάνιση των ενδιάμεσων επιχειρήσεων με λίγα άτομα προσωπικό (2-5) και υψηλότερη κατανομή σε επιχειρήσεις- αυτοαπασχολούμενων μέχρι και 1 άτομο και σε επιχειρήσεις με περισσότερο προσωπικό. Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι αναμένεται το ερχόμενο διάστημα να θέσουν εαυτόν σε κατάσταση αργίας, ενισχύοντας έμμεσα τον άτυπο τομέα της οικονομίας.
- Οι μελλοντικές ροές απασχόλησης δεν αναμένεται να ενισχυθούν, καθώς η προβολή στην αναλογία προσλήψεων-απολύσεων για το επόμενο εξάμηνο είναι 2:5. Ο κλάδος του εμπορίου σημειώνει τη χειρότερη επίδοση με αναλογία 1:5. Από τα ευρήματα και τις επεξεργασμένες προβολές του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ προκύπτει οι προοπτικές μείωσης της ανεργίας είναι περιορισμένες. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ υπάρχει κίνδυνος απώλειας 14-18,000 επιπλέον θέσεων μισθωτής απασχόλησης, πέραν των όσων προκύψουν από τα πιθανά λουκέτα, στο επόμενο εξάμηνο. Συνολικά, αναμένεται να απολεσθούν 52-55,000 θέσεις απασχόλησης, αν συμπεριλάβουμε και τις απώλειες που θα προκύψουν από εκείνους που θα αναστείλουν την επιχειρηματική δραστηριότητα (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι).
- Η επέκταση των καθεστώτων ευέλικτης απασχόλησης εξηγεί τη μερική απορρόφηση της υφιστάμενης επίδρασης που είχε το β' εξάμηνο στην οικονομία και τις επιχειρήσεις. Το 45,2% (έναντι 39% στην έρευνα του Ιουλίου 2015) δηλώνει ότι έχει μειώσει χρόνο εργασίας για κάποιους υπαλλήλους μέσα στο εξάμηνο.
- Η έρευνα κλίματος καταγράφει επαναληπτικά τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην έγκαιρη καταβολή των μισθών. 1 στις 2 επιχειρήσεις παρουσιάζει αυτό το πρόβλημα χωρίς κάποια τάση εκτόνωσης και 1 στις 3 επιχειρήσεις δήλωσαν ότι έχουν μειώσει τις αποδοχές των υπαλλήλων στο προηγούμενο εξάμηνο. Επιπρόσθετα, 1 στις 3 επιχειρήσεις δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να μειώσει μισθούς ή ώρες εργασίας στο επόμενο εξάμηνο. Δεδομένης της έλλειψης προοπτικής για αύξηση της ζήτησης και των επενδύσεων, η πρακτική αυτή θα παραμείνει μια ύστατη πράξη επιβίωσης για τις ΜμΕ.

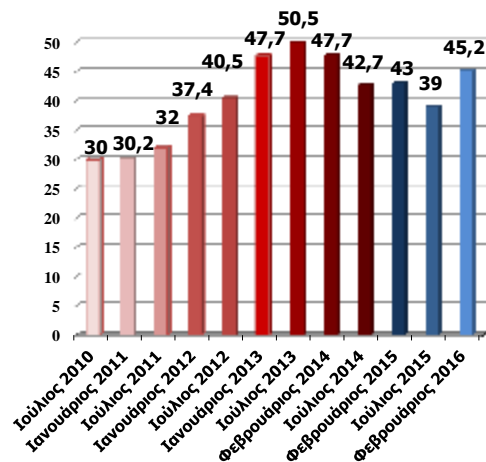
ΓΡΑΦΗΜΑ 5

Έχουν αναγκαστεί να μειώσουν τις αποδοχές κάποιων υπαλλήλων
-Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό -

ΓΡΑΦΗΜΑ 6

Έχουν αναγκαστεί έστω και περιστασιακά να μειώσουν ώρες ή ημέρες εργασίας σε κάποιους υπαλλήλους
-Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό -

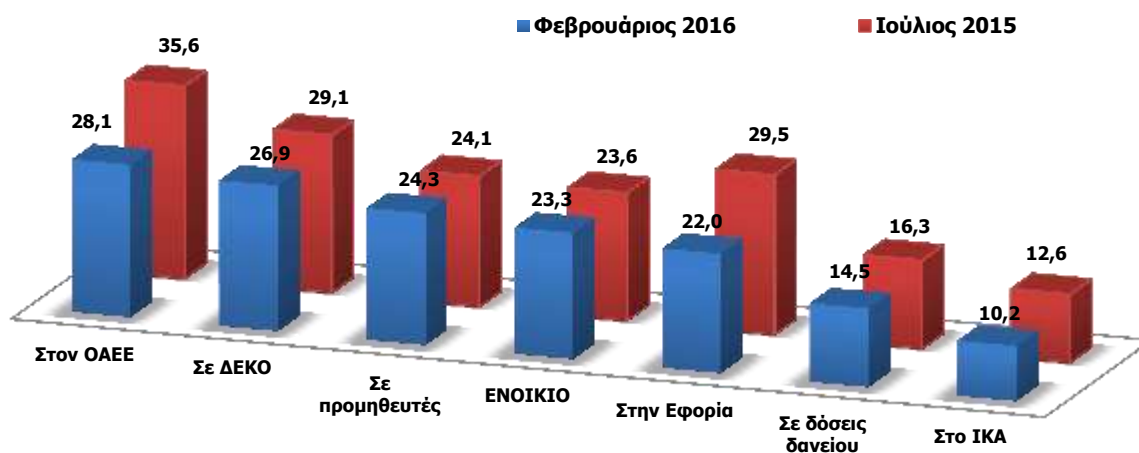

• ΟΦΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- Το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές αφορά τις υποχρεώσεις προς τα ασφαλιστικά ταμεία (28,1%, **γράφημα 7**). Αν υπολογίσουμε το συνολικό αριθμό των φυσικών προσώπων οφειλετών (που ενδέχεται να βρίσκονται στην ίδια εταιρεία ΟΕ,ΕΕ), τότε 4 στους 10 «μικρούς επιχειρηματίες» του ΟΑΕΕ έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές στα ασφαλιστικά ταμεία.
- Υψηλές παραμένουν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές προς ΔΕΚΟ, καθώς πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις δεν αποπληρώνει εγκαίρως. Το κόστος ενέργειας παραμένει άλλωστε σημαντικός ανασχετικός παράγοντας για νέες επενδύσεις. Σήμερα, πάνω από 500,000 ελ. επαγγελματίες και επιχειρήσεις όλων των κλάδων (επιστήμονες, βιοτέχνες, έμποροι, υπηρεσίες κα) έχουν χρέη προς τις εταιρείες παροχής ηλ. ρεύματος. Το επόμενο διάστημα αναμένουμε να υλοποιηθούν οι δεσμεύσεις της ΔΕΗ προς τη ΓΣΕΒΕΕ σχετικά με την ορθολογική διευθέτηση των οφειλών και την παροχή αποτελεσματικών ρυθμίσεων προς τις μικρές επιχειρήσεις.
- Ενισχύεται οριακά το ποσοστό των οφειλών επιχειρήσεων προς ιδιώτες (24,3% προς προμηθευτές και 23,3% προς μισθωτές), ένδειξη μετάθεσης του συνολικού όγκου του ιδιωτικού χρέους, που εκτιμάται σε πάνω από 200 δις, στο σύνολο της οικονομίας (νοικοκυριά και επιχειρήσεις προς δημόσιο και ιδιώτες).

ΓΡΑΦΗΜΑ 7- ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ

Εσείς, κατά το τελευταίο εξάμηνο έχετε καθυστερημένες οφειλές...

- Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι επιχειρήσεις είναι η συσσώρευση φορολογικών υποχρεώσεων και το απόθεμα χρεών που δημιουργήθηκε, σε συνδυασμό με τα τρέχοντα υψηλά φορολογικά βάρη. Παρά τις ευεργετικές ρυθμίσεις των 100 δόσεων για φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές που μείωσαν εντός του 2015 το ποσοστό των επιχειρήσεων που έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές παραμένει η εκπεφρασμένη αδυναμία τους να εκπληρώσουν τις υψηλές φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις στο επόμενο εξάμηνο. 4 στις 10 επιχειρήσεις αναμένεται να μην είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις για το 2016. **Συνολικά, το ύψος των ληξιπρόθεσμων οφειλών των επιχειρήσεων της χώρας προς δημόσιο και ιδιώτες ανέρχεται στα 150 δις, σημαντικός ανασχετικός παράγοντας για νέες επενδύσεις.**
- Ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τις τράπεζες έχει το 14,5% των μικρών επιχειρήσεων. Ιδιαίτερο πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι παλαιότερες και πολύ μικρές επιχειρήσεις, καθώς και ο τομέας των υπηρεσιών. Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της Έκθεσης Διοικήτη της ΤτΕ, τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα των επιχειρήσεων συνολικά ανέρχονταν στο 43,3% το Σεπτέμβριο του 2015, ενώ οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις σημειώνουν χειρότερες επιδόσεις (58,2% έχει μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα). Ωστόσο, σε όρους όγκου αξιών από το σύνολο των 110 δις μη εξυπηρετούμενων δανείων, μόνο τα 20 δις αφορούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Τούτο σημαίνει ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ρύθμισης των δανείων αυτών με ένα συστηματικό και αποτελεσματικό τρόπο, χωρίς σημαντικές απώλειες και υπολογισμούς νέων προβλέψεων για το τραπεζικό σύστημα.

- Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι επιχειρήσεις είναι η συσσώρευση φορολογικών υποχρεώσεων και το απόθεμα χρεών που δημιουργήθηκε, σε συνδυασμό με τα τρέχοντα υψηλά φορολογικά βάρη. Παρά τις ευεργετικές ρυθμίσεις των 100 δόσεων για φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές που μείωσαν εντός του 2015 το ποσοστό των επιχειρήσεων που έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές παραμένει η εκπεφρασμένη αδυναμία τους να εκπληρώσουν τις υψηλές φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις στο επόμενο εξάμηνο. 4 στις 10 επιχειρήσεις αναμένεται να μην είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις για το 2016.
- Αντίστροφα, η χαμηλή συμμετοχή στις δημόσιες συμβάσεις και το φαινόμενο των καθυστερημένων πληρωμών εκ μέρους του δημοσίου είναι ένα σημαντικό πρόβλημα που πλήττει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Περίπου το 8% των μικρών επιχειρήσεων έχει «λαμβάνειν» από δομές του δημοσίου (τοπικές- περιφερειακές αρχές, νοσοκομεία, σχολεία, στρατός, βρεφονηπιακοί σταθμοί κ).

ΓΡΑΦΗΜΑ 8- ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ

Εξοφλείτε κανονικά τις δόσεις του δανείου ή έχετε καθυστερημένες οφειλές (πάνω από 3 μήνες); **ΒΑΣΗ: Όσοι έχουν δάνειο**

• ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜμΕ- ΕΜΠΟΡΙΟ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

- Για ακόμη μια χρονιά τα οικονομικά αποτελέσματα από τις χειμερινές εκπτώσεις ήταν απογοητευτικά, καθώς μόνο το 5% των εμπορικών επιχειρήσεων δήλωσε αύξηση της κίνησης (61,3% δήλωσε μείωση). Σε αυτή τη συνθήκη συνετέλεσε και η περιορισμένη πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων σε ψηφιακές- ηλεκτρονικές συναλλαγές, που δημιούργησε όρους συγκέντρωσης σε ορισμένους κλάδους και μεγέθη επιχειρήσεων.
- Συνολικά, στις αρχές του 2016, το 61,2% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι διαθέτει e-banking, ενώ τερματικό POS διαθέτει το 39,9% των επιχειρήσεων. Τα ποσοστά αν και αυξημένα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2015 (48,5% και 28,1% αντίστοιχα), υποδηλώνουν το χαμηλό βαθμό διείσδυσης της ψηφιακής τεχνολογίας στις μικρές επιχειρήσεις, την έλλειψη πλαισίου κινήτρων εκ μέρους της πολιτείας/ φορολογικών αρχών και τα αυξημένα κόστη τραπεζικών προμηθειών, που εκτείνονται από την αγορά, τη συντήρηση και τη χρησιμοποίηση των τερματικών συσκευών μέχρι και τις ηλεκτρονικές πληρωμές.

ΓΡΑΦΗΜΑ 9- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

Για τις συναλλαγές σας με πελάτες και προμηθευτές, η επιχείρησή σας διαθέτει:

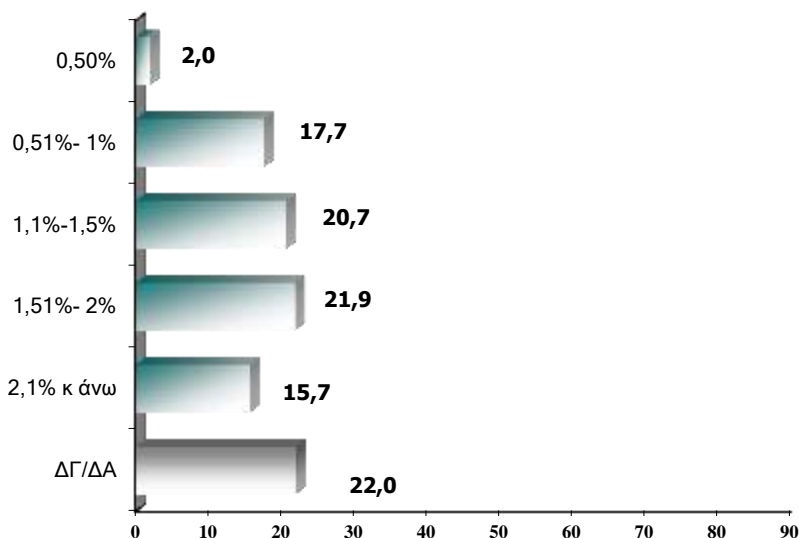
	ΙΟΥΛΙΟΣ 2015		ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
E-BANKING	48,5	51,4	61,2	38,2
<i>Εμπόριο</i>	46,7	53,3	64,3	34,9
<i>Μεταποίηση</i>	62,7	36,9	68,9	30,3
<i>Υπηρεσίες</i>	41,5	58,5	53,4	46,4
ΤΕΡΜΑΤΙΚΟ POS	28,1	71,7	39,9	59,9
<i>Εμπόριο</i>	37,7	62,1	59,0	40,7
<i>Μεταποίηση</i>	12,9	87,1	19,9	79,7
<i>Υπηρεσίες</i>	28,2	71,6	33,8	66,2

- Είναι ενδεικτικό ότι το πάνω από το 37% των επιχειρήσεων επιβαρύνονται με προμήθεια 1,5% και άνω επί του τζίρου, γεγονός που θα ισοδυναμούσε με πολλαπλάσια αύξηση του ΦΠΑ, καθώς αυξάνει το κόστος ανά επιχείρηση αλλά διατηρεί και το ύψος του καταβαλλόμενου φόρου στα αρχικά επίπεδα. Οι εποπτικές

αρχές πρέπει να διαμορφώσουν ένα συντεταγμένο κώδικα για τα τραπεζικά προϊόντα που θα δεσμεύει τράπεζες, καταναλωτές και επιχειρήσεις. Παράλληλα, θα πρέπει να ληφθεί πρωτοβουλία για καθιέρωση ακατάσχετου λογαριασμού για την επιχείρηση με σκοπό τη διάδοση των ηλεκτρονικών πληρωμών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 10- ΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Γνωρίζετε ποιο είναι το ποσοστό χρέωσης ανά συναλλαγή επί του τζίρου που επιβάλλει η τράπεζα;
ΒΑΣΗ: Όσοι έχουν μηχανήμα για συναλλαγές με κάρτα.

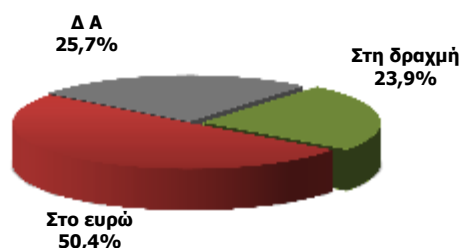

• ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ/ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΧΩΡΑΣ

- Μικρή υποχώρηση σημειώνεται ως προς την αναλογία εκείνων των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι οι προοπτικές επιτυχούς πορείας της επιχείρησής είναι ευνοϊκότερες μέσα στη ζώνη του ευρώ ((50,4%), έναντι εκείνων που θεωρούν ότι είναι ευνοϊκότερες με εθνικό νόμισμα (23,9%).
- Το παραπάνω εύρημα συναρτάται με τον ορίζοντα ανάκαμψης της οικονομίας. Η αίσθηση που έχει η απόλυτη πλειοψηφία των επιχειρήσεων (άνω του 50%) είναι ότι για να επιστρέψουμε σε τροχιά ανάπτυξης θα απαιτηθούν τουλάχιστον ακόμη πέντε χρόνια (ορίζοντα ανάπτυξης μετά το 2020). Για αυτό άλλωστε, η πιθανότητα να οδηγηθούν σε διακοπή λειτουργίας είναι μεγαλύτερη.

ΓΡΑΦΗΜΑ 11- ΕΥΡΩ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ

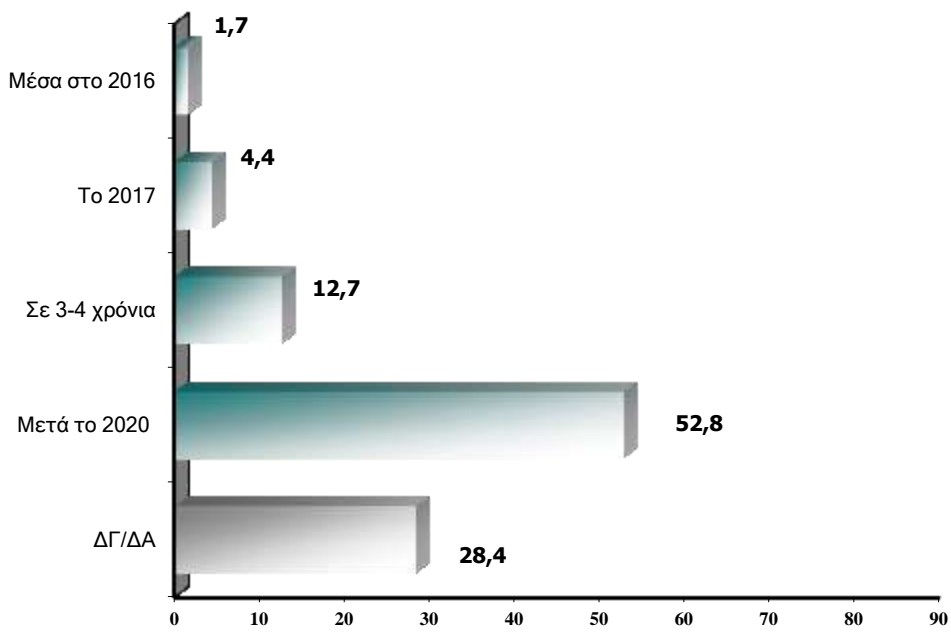
Η πιθανότητα να βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση της επιχείρησής σας είναι μεγαλύτερη αν επιστρέψουμε στη δραχμή ή αν παραμείνουμε στο ευρώ;

- Στο πολιτικό κλίμα, οι επιχειρήσεις φαίνεται να απορρίπτουν το ενδεχόμενο νέων εκλογών, και προτιμούν την εξάντληση της τετραετίας, είτε από την παρούσα κυβέρνηση (15,2%), είτε από ένα κυβερνητικό σχήμα ευρύτερης συνεργασίας (44,5%). Η κοινωνία αναγνωρίζει την ανάγκη επίτευξης ενός ελάχιστου επιπέδου συναίνεσης ώστε να ξεπεραστούν τα κρίσιμα ζητήματα για την πορεία της χώρας.

ΓΡΑΦΗΜΑ 12-ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Πότε εκτιμάτε ότι η χώρα θα επιστρέψει σε ρυθμούς ανάπτυξης;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (Φεβρουάριος 2016) ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Τα παρακάτω νούμερα αναφέρονται σε ποσοστά επί του συνόλου των ερωτηθέντων επιχειρηματιών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

		ΦΕΒΡ. 2016	ΙΟΥΛ. 2015	ΦΕΒ. 2015	ΙΟΥΛ. 2014	ΦΕΒ. 2014	ΙΟΥΛ. 2013	ΙΑΝ. 2013	ΙΟΥΛ. 2012	ΙΑΝ. 2012	ΙΟΥΛ. 2011	ΙΑΝ. 2011	ΙΟΥΛ. 2010	ΦΕΒ. 2010
ΤΖΙΡΟΣ	Μείωση	62,9	74,8	53,2	64,3	66,6	75,8	81,1	85	82,5	80,0	80,2	77,8	70,7
	Θα μειωθεί περισσότερο	58	68,7	33,1	54,1	53,8	67,3	63,0	62,3	78,6	64,7	70,0	65,6	53,2
ΖΗΤΗΣΗ	Μείωση	63,4	75,4	55,2	64,4	66	74,6	78,7	83,1	82,0	77,9	78,3	77,0	71,1
	Θα μειωθεί περισσότερο	56,7	67,3	33,7	54,6	52,4	66,9	62,4	63,1	76,5	62,8	70,5	63,8	52,2
ΡΕΥΣΙΟΤΗΤΑ	Μείωση	74,6	81,7	62,4	72,8	76,3	81,7	85,0	86,5	85,9	82,6	84,3	79,0	74,7
	Θα μειωθεί περισσότερο	62,1	71	36,9	56,5	56,2	69,8	66,5	64,7	79,9	64,7	74,3	66,9	55,5
ΠΑΡΑΓΕΓΕΙΣ	Μείωση	69,7	77,1	58,9	67,8	71,2	77,8	83,3	85,4	83,5	79,6	79,5	76,1	70,1
	Θα μειωθεί περισσότερο	59,6	68,9	35,7	54,6	54,6	68,0	63,8	64,3	77,3	63,8	70,8	64,4	54,1
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	Μείωση	43,2	49,8	38,6	34,8	45,9	35,3	47,0	37,4	37,6	41,5	45,3	52,3	40,7
	Θα μειωθεί περισσότερο	36,5	46,6	25,7	31,0	39	34,1	41,5	33,1	40,5	34,6	43,2	47,5	33,6
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	Μείωση	10,3	11	9,6	8,6	13	12,3	16,6	18,7	20,1	20,4	24,1	21,9	21,1
	Θα μειωθεί περισσότερο	8,4	23,4	13,7	10,9	12,4	16,5	13,1	13,8	16,4	17,6	18,3	21,2	15,3

* Καταγεγραμμένη μείωση προηγούμενου εξαμήνου

** Προβλεπόμενη μείωση για το επόμενο εξάμηνο